

Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності:
матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю,
присвяченої Міжнародному дню інтелектуальної власності.
(м. Київ, 25 квітня 2025 р.): ел. збірник. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2025

УДК 347.77

**ВИКОРИСТАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ЗАСОБІВ
ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УМОВАХ
НАБУТТЯ УКРАЇНОЮ СТАТУСУ КАНДИДАТА НА ЧЛЕНСТВО В
ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ**

О.Ф.Дорошенко,

к.ю.н, директор Науково-дослідного інституту інтелектуальної власності

НАПрН України, судовий експерт

ID ORCID: 0000-0002-2542-2328

Л.В.Сорокіна,

доктор філософії у галузі «Право», науковий співробітник Науково-дослідного
інституту інтелектуальної власності НАПрН України,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0776-1246>

**THE USE OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL MEANS OF PROTECTION
AND ENFORCEMENT OF INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS IN THE
CONTEXT OF UKRAINE'S ACQUISITION OF THE STATUS OF A
CANDIDATE FOR MEMBERSHIP IN THE EUROPEAN UNION.**

O.F.Doroshenko,

Candidate of Law, Director of the Research Institute of Intellectual Property
of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine

ID ORCID: 0000-0002-2542-2328

L.V.Sorokina,

Doctor of Philosophy in Law, Research Fellow at the Research Institute of
Intellectual Property of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0776-1246>

Анотація:

На шляху України до євроінтеграції важливим видається вдосконалення правової бази у сфері інтелектуальної власності відповідно до міжнародних стандартів. Сфера адміністративно-правових засобів охорони та захисту прав інтелектуальної власності хоча видається розвинутою, проте також потребує вдосконалення. Особливо видається важливим розвинути напрацювання в цій сфері, які вже були раніше до тої нормативної бази, яка має бути пристосована до нових умов, що складаються в країні.

Ключові слова: адміністративно-правові засоби, сфера інтелектуальної власності, євроінтеграція, Кодекс України про адміністративні правопорушення.

Abstract:

On Ukraine's path to European integration, it seems important to improve the legal framework in the field of intellectual property in accordance with international standards. The sphere of administrative and legal means of protection and enforcement of intellectual property rights, although it seems developed, also needs improvement. It seems especially important to develop the developments in this area, which were already there before, into the regulatory framework that should be adapted to the new conditions that are developing in the country.

Keywords: administrative and legal means, intellectual property sphere, European integration, Code of Ukraine on Administrative Offenses.

Адміністративним правопорушенням (проступком) визнається протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законом передбачено адміністративну відповідальність (абзац перший статті 9 КУпАП).

Адміністративна відповідальність за правопорушення, передбачені цим Кодексом, настає, якщо ці порушення за своїм характером не тягнуть за собою

відповідно до закону кримінальної відповідальності (абзац другий статті 9 КУпАП).

Юридичний склад адміністративного правопорушення - це передбачена нормами адміністративного права сукупність ознак, за наявності яких те чи інше протиправне діяння можна кваліфікувати як правопорушення.

До цих ознак належать: об'єкт; об'єктивна сторона; суб'єкт; суб'єктивна сторона.

Об'єкт адміністративного правопорушення - це суспільні відносини, врегульовані нормами адміністративного права, яким завдано шкоди адміністративним правопорушенням. Іншими словами, це те, на що спрямовано адміністративне правопорушення.

Об'єктивна сторона адміністративного правопорушення - це зовнішні ознаки та обставини які характеризують адміністративне правопорушення.

Суб'єкт адміністративного правопорушення - це особа, яка вчинила адміністративне правопорушення. Суб'єктом адміністративного правопорушення може бути фізична особа, яка досягла 16-річного віку, та юридична особа незалежно від форми власності.

Суб'єктивна сторона адміністративного правопорушення - внутрішнє (психічне) ставлення суб'єкта правопорушення до скоєного діяння і його шкідливих наслідків.

Адміністративному правопорушенню властиві такі загальноправові ознаки: діяння (дія чи бездіяльність); протиправність; суспільна небезпека; загроза громадському порядку; винність; карність. [1]

Є.В. Юркова дає визначення адміністративної відповідальності у сфері захисту права інтелектуальної власності. Це система засобів психологічної або фізичної дії на свідомість і поведінку фізичних осіб, яка знаходить свій вираз в застосуванні органами державної влади до суб'єкта, який скоїв використання об'єкта інтелектуальної власності без дозволу його власника (адміністративне

правопорушення), певного заходу державно-правового примусу – адміністративного примусу [2].

Тим самим, провідне місце у системі адміністративно-правового захисту права інтелектуальної власності займають адміністративні стягнення, які застосовуються судами системи судоустрою України до осіб, які порушують права інтелектуальної власності. У відповідності до КУпАП посадові особи відповідних структур Міністерства економіки України (державні інспектори з інтелектуальної власності), правоохоронних органів за порушення права інтелектуальної власності мають право складати на фізичних осіб протоколи про адміністративні правопорушення за статтями 51-2 «Порушення прав та об'єкт права інтелектуальної власності», 156-3 «Порушення встановлених законодавством вимог щодо заборони реклами та спонсорства тютюнових виробів», 164-3 «Недобросовісна конкуренція», 164-6 «Демонстрування і розповсюдження фільмів без державного посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів», 164-7 «Порушення умов розповсюдження і демонстрування фільмів, передбачених державним посвідченням на право розповсюдження і демонстрування фільмів», 164-13 «Порушення законодавства, що регулює виробництво, експорт, імпорт дисків для лазерних систем зчитування, експорт, імпорт обладнання чи сировини для їх виробництва», 164-17 «Порушення умов і правил, що визначають порядок припинення порушень авторського права і (або) суміжних прав з використанням мережі Інтернет», 164-18 «Наведення завідомо недостовірної інформації у заявах про припинення авторського права і (або) суміжних прав, вчинених з використанням мережі Інтернет».

Об'єктом адміністративного правопорушення права інтелектуальної власності є об'єкт права інтелектуальної власності (твір, винахід тощо). Об'єкт права інтелектуальної власності зазнає посягань з боку порушника і тому також є об'єктом адміністративно-правової охорони.

Об'єктивна сторона адміністративного порушення права інтелектуальної власності – це протиправне діяння – дія чи бездіяльність (значна більшість порушення чинного законодавства, що вчиняється шляхом протиправних дій (наприклад, викрадення чужого майна, виробництво, зберігання продаж контрафактної продукції тощо).

Суб'єкт адміністративного правопорушення права інтелектуальної власності – це сам порушник, який вчиняє протиправне діяння – фізична особа, яка досягла 16-річного віку, та юридична особа незалежно від форми власності.

Суб'єктивна сторона адміністративного правопорушення права інтелектуальної власності – це внутрішнє ставлення до скоєного правопорушення – наявність умислу та вини (умисне виготовлення контрафактної продукції).

Є.В. Юркова виділяє такі засоби адміністративно-правової відповідальності у сфері інтелектуальної власності.

– це система різноманітних способів діяльності органів і посадових осіб Державного департаменту інтелектуальної власності МОН України (станом на сьогодні - Міністерства економіки України - авт.), органів внутрішніх справ, Антимонопольного комітету України щодо здійснення реєстрації об'єктів інтелектуальної власності, видачі на них охоронних документів та застосування до порушників режиму інтелектуальної власності засобів адміністративного примусу;

– методи переконання є засобами попередження протиправних посягань на про інтелектуальної власності, при цьому найбільш часто використовуються засоби: агітації, інформованості, гласності, забезпечення з дотримання балансу між свободою інформації та захистом, критики антигромадських вчинків, заохочення фізичних та юридичних осіб, які активно беруть участь в охороні права інтелектуальної власності;

– адміністративна відповідальність як провідний засіб адміністративного примусу – це система засобів психологічної або фізичної дії на свідомість і

поведінку фізичних осіб, яка виражається в застосуванні органами державної влади до суб'єкта, який скоїв порушення прав інтелектуальної власності (адміністративне правопорушення), певного заходу державно-правового примусу – адміністративного примусу;

– до осіб які порушують право інтелектуальної власності, у відповідності до КУпАП посадові особи Департаменту інтелектуальної власності, органів внутрішніх справ за здійснення порушення права інтелектуальної власності мають право складання на фізичних осіб протоколи про адміністративні правопорушення за ст. 51-2, 164-3, 164-6, 164-7, 164-9, 164-13 КУпАП [2].

В умовах євроінтеграційних процесів, які тепер переживає Україна, важливим є зберегти всі ті напрацювання в сфері адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності, які існували до сьогодні. КУпАП було прийнято ще за радянських часів, проте в процесі перехідного періоду дане нормативне регулювання допомогло пройти перехідний період від тоталітарного режиму до демократії з мінімальними ризиками. Звичайно, Кодекс СРСР містить в собі дещо застарілі норми, проте нормативна база постійно оновлювалась і той факт, що Кодекс містить в собі приписи, які стосуються права інтелектуальної власності, є відтворенням сучасної моделі економічних відносин.

28 червня 2024 року у ВРУ зареєстровано проєкт Кодексу про адміністративні проступки (реєстр. номер №11386). Він має замінити собою чинний наразі Кодекс про адміністративні правопорушення.

Як зазначено у пояснювальній записці, КУпАП був прийнятий ще у 1984 році, за часів радянської системи регулювання суспільних відносин. За 40 років з моменту прийняття КУпАП понад 300 законами до нього було внесені тисячі поправок, які в результаті змінили не лише його конструкцію, а повністю зруйнували той правовий фундамент та цілісність, які притаманні кодифікованим актам законодавства. Дев'ять разів положення КУпАП ставали

предметом розгляду щодо конституційності з боку Конституційного Суду України та шість раз були визнані такими, що суперечать Основному Закону.

Застарілість норм КУпАП та неможливість ефективно регулювати суспільні відносини у сучасній демократичній державі призвели до того, що сьогодні адміністративна відповідальність є розбалансованою, частина складів адміністративних правопорушень не відповідають реальній ситуації, а тому фактично є «мертвими» нормами, санкції за окремі правопорушення є недієвими, що формує у правопорушників відчуття безкарності та вседозволеності.

Представлений проєкт Кодексу України про адміністративні проступки (КУАП) розроблено на виконання положень Закону України «Про дерадянізацію законодавства України» від 21.04.2022 №2215-IX.

Зауважимо, що у 2004 році вже була спроба прийняти новий Кодекс про адміністративні проступки (законопроєкт №5558, внесений Кабінетом Міністрів України), але 08.05.2005 його було відкликано. [3]

У Верховній Раді також наразі знаходиться проєкт Закону про Вищий суд з питань інтелектуальної власності 6487 від 29.12.2021 року, який включений до порядку денного за № 4229-IX від 10.02.2025 року. Формально Вищий суд з питань інтелектуальної власності створений Указом Президента України від 29 вересня 2017 року. Кандидати в судді подали свої документи до Вищої кваліфікаційної комісії суддів України ще у 2018 році. Проте закон досі не проголосований. І хоча в проєкті Закону не визначені категорії спорів, які має розглядати новостворений суд, позиція Уряду цілком доречна і зрозуміла. Щоправда, останнім часом розгорнулася широка полеміка щодо доцільності та своєчасності створення цього суду, зокрема в період воєнного часу. Однак, на нашу думку, нашій державі вже зараз слід інтенсивно готуватися до відновлення економіки у післявоєнний час, а зміни, що відбуваються в законодавстві у зв'язку з перспективою вступу України до Європейського Союзу, неодмінно призведуть до необхідності підвищення ефективності

захисту прав інтелектуальної власності, зокрема й засобами адміністративного примусу. Тому створення ІР-суду залишається актуальним питанням для подальшого розвитку системи. Така позиція неодноразово висловлювалася і фахівцями та керівництвом Українського національного офісу інтелектуальної власності та інновацій.

Звичайно, КУпАП у нинішній редакції хоча в деякій мірі і врегульовує правовідносини, пов'язані з адміністративною відповідальністю у сфері інтелектуальної власності, але все ж таки створення єдиного органу, який би вирішував спори у сфері інтелектуальної власності, є більш ефективним засобом удосконалення правозастосування та законотворення.

Література

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року № 8073-X;
2. Юркова Є.В. Засоби адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності/Держава і право, Випуск 49, С. 234-237.
3. <https://news.dtki.ua/law/liability/91596-zamist-kupap-kodeks-ukrayini-pro-administrativni-prostupki-zarejestrovano-zakonoprojekt>.